

การจดทะเบียนผู้ปกครองทรัพย์สิน

ความหมาย

ผู้ปกครองทรัพย์สิน คือ กรณีที่ผู้ทำพินัยกรรมจะประสงค์จะยกทรัพย์สินให้แก่ผู้เยาว์ หรือผู้ซึ่งศาลได้สั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ หรือเสมือนไร้ความสามารถ หรือแก่ผู้ซึ่งต้องรักษาตัวอยู่ในโรงพยาบาล เพราะเหตุวิกลจริต แต่ต้องการมอบการเก็บรักษาและจัดการทรัพย์สินนั้นให้แก่บุคคลอื่น นอกจากบิดามารดา ผู้ปกครอง ผู้อนุบาล หรือผู้พิทักษ์ของบุคคลเช่นนั้น ผู้ทำพินัยกรรมจึงตั้งผู้ปกครองทรัพย์สินขึ้น

กฎหมายและคำสั่งที่เกี่ยวข้อง

- ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๖ ลักษณะ ๓ หมวด ๔ เกี่ยวกับมรดก และพินัยกรรม ตั้งแต่มาตรา ๑๖๘๗ ถึง ๑๖๙๒ รวม ๖ มาตรา ซึ่งตามมาตรา ๑๖๘๘ ได้บัญญัติไว้ว่า การตั้งผู้ปกครองทรัพย์สินในส่วนที่เกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์หรือทรัพย์สินสิทธิใด ๆ อันเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ย่อมไม่บริบูรณ์ เว้นแต่จะได้จดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่

- คำสั่งกรมที่ดินที่ ๖/๒๕๐๒ ลงวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๐๒

สาระสำคัญ

- การตั้งผู้ปกครองทรัพย์สินจะกระทำได้อต่อเมื่อ

(๑) ผู้รับพินัยกรรมเป็นผู้เยาว์ คนไร้ความสามารถ หรือเสมือนไร้ความสามารถคนวิกลจริต ซึ่งไม่อาจจัดการทรัพย์สินของตนเองได้ ต้องให้บิดามารดา ผู้ปกครอง ผู้อนุบาล หรือผู้พิทักษ์ให้ความยินยอมหรือกระทำการแทน

(๒) ผู้ทำพินัยกรรมต้องการให้บุคคลอื่นที่มีใช้บิดามารดาหรือผู้ปกครอง ผู้อนุบาล หรือผู้พิทักษ์เป็นผู้จัดการทรัพย์สินแทนผู้มีอำนาจจัดการแทนตามกฎหมาย เพราะถ้าเพียงแต่ผู้ทำพินัยกรรมเจตนายกทรัพย์สินให้แก่บุคคลดังกล่าวโดยไม่มีข้อห้ามแล้ว ผู้ที่มีอำนาจจัดการทรัพย์สินแทนผู้รับพินัยกรรมก็มีอำนาจจัดการตามกฎหมาย และจะตั้งผู้ปกครองทรัพย์สินขึ้นมาเพื่อแย่งอำนาจจัดการทรัพย์สินของบุคคลเหล่านั้นหาได้ไม่

- ผู้ปกครองทรัพย์สินที่ได้รับการแต่งตั้งตามพินัยกรรมให้เป็นผู้มีอำนาจจัดการทรัพย์สินแทนบุคคลอื่น ต้องมีการจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ มิฉะนั้นการตั้งผู้ปกครองทรัพย์สินย่อมไม่บริบูรณ์ ใช้นบุคคลภายนอกผู้กระทำการโดยสุจริตไม่ได้ (ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๘๘)

- ผู้ปกครองทรัพย์สินอาจเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ได้ (ป.พ.พ.มาตรา ๑๖๘๙) ถ้าเป็นบุคคลธรรมดาต้องเป็นบุคคลที่บรรลุนิติภาวะแล้ว และต้องเป็นบุคคลที่ไม่ต้องห้ามตามมาตรา ๑๕๘๗ และอาจเป็นนิติบุคคลก็ได้ แต่ถ้าไม่มีวัตถุประสงค์ที่จะจดทะเบียนไว้ให้มีอำนาจเช่นนั้น ก็ไม่มีอำนาจจัดการทรัพย์สินได้

- ผู้ปกครองทรัพย์สินย่อมตั้งขึ้นได้โดย

(๑) ผู้ทำพินัยกรรม กำหนดตัวผู้ปกครองทรัพย์สินไว้ในพินัยกรรม

(๒) บุคคลซึ่งระบุไว้ในพินัยกรรมให้เป็นผู้ตั้ง (ผู้มีชื่อในพินัยกรรมเป็นผู้ตั้ง) (ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๙๐)

- ผู้ปกครองทรัพย์สินตายก่อนกำหนดแห่งการเป็นผู้เยาว์ หรือกำหนดที่ศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ หรือเสมือนไร้ความสามารถ หรือกำหนดที่ต้องรักษาตัวอยู่ในโรงพยาบาลจะล่วงพ้นไป และผู้ทำพินัยกรรม ไม่กำหนดห้ามผู้ปกครองทรัพย์สินตั้งบุคคลอื่นไว้ในพินัยกรรมผู้ปกครองทรัพย์สินจึงมีสิทธิทำพินัยกรรมตั้งบุคคลอื่น ที่ตนวางใจให้เป็นผู้ปกครองทรัพย์สินสืบแทนตนได้ (ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๕๑)

- สิทธิและหน้าที่ของผู้ปกครองทรัพย์สิน ถ้าพินัยกรรมมิได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ผู้ปกครองทรัพย์สิน คงมีหน้าที่เช่นเดียวกับสิทธิและหน้าที่ของผู้ปกครอง

- การเลิกผู้ปกครองทรัพย์สิน

(๑) กำหนดแห่งการเป็นผู้เยาว์ หรือกำหนดที่ศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ หรือกำหนดที่ต้องรักษาตัวอยู่ในโรงพยาบาลแล้วแต่กรณีได้ล่วงพ้นไปแล้ว

(๒) ผู้ปกครองทรัพย์สินตาย ไร้ความสามารถ ลาออก หรือถูกถอนโดยคำสั่งศาล

คำพิพากษาศาลฎีกาที่เกี่ยวข้อง

๑. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๓๘๐/๒๔๘๖ การตั้งผู้ปกครองทรัพย์สินโดยพินัยกรรม จะตั้งได้ไม่เกินเวลาที่ ผู้รับทรัพย์สินยังไม่บรรลุนิติภาวะ (ผู้รับเป็นผู้เยาว์)

๒. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๖๓๐/๒๕๐๘ เจ้ามรดกซึ่งเป็นตาทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินให้หลานซึ่งเป็น ผู้เยาว์โดยตั้งผู้ปกครองทรัพย์สินด้วยนั้น ในส่วนที่เกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ ผู้รับแต่งตั้งเป็นผู้ปกครองทรัพย์สิน ก็ นำไปจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ ไม่ต้องให้เจ้ามรดกเป็นผู้จดทะเบียนเสมอไป

ในระหว่างที่ผู้รับแต่งตั้งเป็นผู้ปกครองทรัพย์สิน กำลังดำเนินการขอจดทะเบียนการตั้งผู้ปกครองทรัพย์สิน เพื่อให้บริบูรณ์ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๘๘ อยู่ นั้น บิดาของผู้เยาว์จะถือโอกาสแย่งการเป็นผู้ปกครองทรัพย์สิน ไปจากผู้รับแต่งตั้งในระหว่างกำลังดำเนินการเพื่อให้บริบูรณ์อยู่นี้หาได้ไม่

๓. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๒๖๔/๒๕๒๘ ง. ตาโจทก์ทำพินัยกรรมยกที่พิพาทให้โจทก์ โดยให้มีผล เมื่อ น. ภิรยา ง. ถึงแก่กรรม ระหว่างโจทก์เป็นผู้เยาว์ให้จำเลยเก็บผลประโยชน์จากที่พิพาทเป็นค่าใช้จ่าย อุปการะเลี้ยงดูโจทก์ เมื่อ พ.ศ.๒๕๑๘ ซึ่งโจทก์บรรลุนิติภาวะแล้ว โจทก์สละสิทธิในที่พิพาทให้จำเลย โดยจำเลยมอบเงินตอบแทนให้โจทก์ไปอีกจำนวนหนึ่ง แล้วสามีจำเลยนำที่พิพาทไปออก น.ส.๓ ก. เมื่อ น. ถึงแก่กรรม พ.ศ.๒๕๒๔ จำเลยก็ได้ครอบครองอย่างเป็นเจ้าของเองนับแต่นั้นเป็นต้นมาที่พิพาทจึงตกเป็น ของจำเลย โจทก์ไม่มีสิทธิฟ้องเรียกที่พิพาทและเงินผลประโยชน์อันเกิดจากที่พิพาทจากจำเลยได้

คำธรรมเนียม

ในการจดทะเบียนผู้ปกครองทรัพย์สินและเลิกผู้ปกครองทรัพย์สิน เรียกเก็บค่าธรรมเนียมประเภทไม่มีทุน ทรัพย์สินตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ฉบับที่ ๔๓ (พ.ศ. ๒๕๔๑) ออกตามความในพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวล กฎหมายที่ดิน พ.ศ. ๒๔๘๗ ข้อ ๒ (๓) (๗)

คำภาษีเงินได้หัก ณ ที่จ่าย และอากรแสตมป์

ไม่มีกรณีที่ต้องเสีย

คำสั่งที่ ๖/๒๕๐๒

เรื่อง จดทะเบียนประเภท “ผู้ปกครองทรัพย์”

ด้วยกรมที่ดินเห็นสมควรวางระเบียบวิธีการจดทะเบียนประเภทตั้งผู้ปกครองทรัพย์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพื่อถือเป็นแนวทางปฏิบัติดังต่อไปนี้

(๑) ในกรณีที่ผู้ทำพินัยกรรมตั้งผู้ปกครองทรัพย์ตามนัยมาตรา ๑๖๘๗ วรรค ๑ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ให้ผู้ปกครองทรัพย์ตามพินัยกรรมนั้นยื่นคำขอจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่จดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมตามประมวลกฎหมายที่ดิน การจดทะเบียนประเภทนี้ให้จดทะเบียน (สามัญ) ในประเภท “ผู้ปกครองทรัพย์”

เรื่องราวขอจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรม (ท.ด.๑) คำขอและรายการจดทะเบียนประเภท “ผู้ปกครองทรัพย์” ให้ปฏิบัติอนุโลมตามตัวอย่างหมายเลข ๑-๒-๓ ท้ายคำสั่งนี้

(๒) ก่อนดำเนินการจดทะเบียนตามข้อ (๑) ให้ดำเนินการจดทะเบียนโอนมรดกลงชื่อผู้รับมรดกตามระเบียบเสียก่อน

(๓) ในกรณีที่ที่ดินได้มีการแบ่งแยกในระหว่างที่กำหนดความเป็นผู้ปกครองทรัพย์ยังไม่สุดสิ้นลง ให้พยายามแบ่งแปลงที่จดทะเบียนตั้งผู้ปกครองทรัพย์ไว้เป็นแปลงคงเหลือเสมอ ถ้าแปลงแบ่งเป็นแปลงที่ยังคงอยู่ในความปกครองของผู้ปกครองทรัพย์ด้วยก็ให้ยกการจดทะเบียนประเภท “ผู้ปกครองทรัพย์” ไปจดแจ้งไว้ในโฉนดที่ดินแปลงแยกด้วยหมึกแดง โดยหมายเหตุให้ทราบว่ายกมาจากที่ใด และให้พนักงานเจ้าหน้าที่ลงนามกำกับพร้อมด้วย วัน เดือน ปี ส่วนแปลงแยกอื่น ๆ ไม่ต้องจดแจ้งอย่างใด การจดแจ้งนี้ไม่ต้องเรียกเก็บค่าธรรมเนียม

(๔) ถ้ากำหนดที่เป็นเหตุให้มีการตั้งผู้ปกครองทรัพย์ล่วงไป ตามนัยมาตรา ๑๖๘๗ วรรค ๒ หรือความเป็นผู้ปกครองสุดสิ้นลงเมื่อผู้ปกครองทรัพย์ตาย ไร้ความสามารถ ลาออก หรือถูกถอนโดยคำสั่งของศาล ให้ผู้ถือกรรมสิทธิ์ยื่นคำขอพร้อมด้วยหลักฐานที่เชื่อถือได้ว่ากำหนดที่เป็นเหตุให้มีการตั้งผู้ปกครองทรัพย์ล่วงไปแล้วหรือสุดสิ้นเพราะเหตุใด และให้จดทะเบียนเลิกผู้ปกครองทรัพย์ได้

ในกรณีที่มีการจดแจ้งรายการจดทะเบียนผู้ปกครองทรัพย์ไว้ในโฉนดแบ่งแยก เมื่อได้จดทะเบียนเลิกผู้ปกครองทรัพย์ในโฉนดเดิม ให้จดแจ้งรายการจดทะเบียนเลิกผู้ปกครองทรัพย์ในโฉนดแบ่งแยกด้วยทุกฉบับ การจดแจ้งนี้ไม่ต้องเรียกเก็บค่าธรรมเนียม

เรื่องราวขอจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรม (ท.ด.๑) คำขอ และรายการจดทะเบียนประเภท “เลิกผู้ปกครองทรัพย์” ให้ปฏิบัติอนุโลมตามตัวอย่างหมายเลข ๔ - ๕ - ๖ ท้ายคำสั่งนี้

(๕) ในกรณีที่ผู้ปกครองทรัพย์ได้ทำพินัยกรรมตั้งบุคคลอื่นให้ทำการสืบแทนตนตามนัยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๖๘๑ ตายลง ให้ผู้ปกครองทรัพย์ที่ได้รับแต่งตั้งตามพินัยกรรมยื่นคำขอตามนัยข้อ (๑) แล้วดำเนินการประกาศ ๖๐ วัน ทำนองเรื่องมรดก เมื่อครบประกาศแล้วไม่มีการขัดข้องประการใด จึงให้จดทะเบียนในประเภท “ผู้ปกครองทรัพย์” ได้

(๖) ค่าธรรมเนียมจดทะเบียนประเภท “ผู้ปกครองทรัพย์สิน” และประเภท “เลิกผู้ปกครองทรัพย์สิน” ให้เรียกเก็บค่าคำขอ ๒ บาท ค่าจดทะเบียนแปลงหนึ่งรายละเอียด ๑๕ บาท ส่วนเรื่องราวของจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรม (ท.ค.๑) ให้ถือเป็นรายงานเปลี่ยนแปลงทางทะเบียน ไม่ต้องเรียกเก็บค่าธรรมเนียม ค่าคำขออีก

ส่วนกรณีจดทะเบียน ณ ที่ว่าการอำเภอหรือกิ่งอำเภอ ให้ใช้แบบพิมพ์เรื่องราวของจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรม (ท.ค.๑) เป็นคำขอ โดยเขียนข้อความให้ชัดเจนตามตัวอย่างคำขอท้ายคำสั่งนี้ และไม่ต้องทำคำขอขึ้นอีกต่างหากเช่นที่ดินที่มีหนังสือสำคัญแสดงกรรมสิทธิ์ เพราะไม่ต้องใช้ ท.ค. ๑ เป็นรายงานเปลี่ยนแปลงทางทะเบียนแต่อย่างใด

อนึ่ง ขอให้ทราบไว้ด้วยว่าอำนาจและหน้าที่ของผู้ปกครองทรัพย์สินในส่วนที่เกี่ยวกับทรัพย์สินนั้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๖๕๒ บัญญัติให้เป็นเช่นเดียวกับผู้ปกครองตามความหมายในบรรพ ๕ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ทั้งนี้ ให้ถือปฏิบัติตั้งแต่วันทราบคำสั่งนี้เป็นต้นไป

กรมที่ดิน

สั่ง ณ วันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๐๒

(ลงชื่อ) ศ.ไทยวัฒน์

(นายศักดิ์ ไทยวัฒน์)

อธิบดีกรมที่ดิน